

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สมรรถภาพการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาใน โครงการคุรุทายาทครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาใน โครงการคุรุทายาท ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านเทคนิควิธีและด้านคุณลักษณะ ตลอดจนศึกษาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการปฏิบัติงาน ประชากรในการวิจัยครั้งนี้รวมจำนวน 173 คน เป็นครูประถมศึกษาใน โครงการคุรุทายาทที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้ง ระหว่างปี พ.ศ.2532-2534 ซึ่งปฏิบัติการสอนใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดของเขตการศึกษา 8 จำนวน 96 คน และผู้บริหารโรงเรียนที่ครูประถมศึกษาใน โครงการคุรุทายาทปฏิบัติการสอนอยู่ จำนวน 77 คน จาก 77 โรงเรียน โดยใช้แบบประเมินสมรรถภาพการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาใน โครงการคุรุทายาทเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 ฉบับ สำหรับครูประถมศึกษาในโครงการคุรุ ทายาทเป็นผู้ตอบ จำนวน 1 ฉบับ และสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ตอบ จำนวน 1 ฉบับ ใช้วิธี การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งและรับคืนทาง ไปรษณีย์ ได้รับแบบประเมินกลับคืนมาร้อยละ 94.79 ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS/PC ทาค่าความถี่ ร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูประถมศึกษาใน โครงการคุรุทายาทหรือผู้ได้รับการประเมิน ครูประถมศึกษาใน โครงการคุรุทายาทหรือผู้ได้รับการประเมินที่ได้ตอบแบบประเมินมีจำนวน 91 คน เป็นเพศชาย 22 คน และเพศหญิง 69 คน แบ่งออกเป็นรุ่น 1 ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้ง ในปี พ.ศ.2532 จำนวน 24 คน รุ่น 2 ซึ่งได้รับการบรรจุแต่งตั้งในปี พ.ศ.2533 จำนวน 22 คน และรุ่น 3 ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งในปี พ.ศ.2534 จำนวน 45 คน

ตอนที่ 2 สมรรถภาพการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาในโครงการศรุธายาท

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ

ครูประถมศึกษาในโครงการศรุธายาทมีสมรรถภาพการปฏิบัติงานด้านความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับสูง โดยมีความรู้ทางธุรการสูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาเป็นความรู้ทางการพัฒนาและความรู้ทางการแนะแนวซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนลำดับต่อมาได้แก่ความรู้ทางวิชาชีพครู และมีความรู้ทางเนื้อหาวิชาตลอดจนความรู้ทางกิจการนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านเทคนิควิธี

ครูประถมศึกษาในโครงการศรุธายาทมีสมรรถภาพการปฏิบัติงานด้านเทคนิควิธีเฉลี่ยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับสูง ดังมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การสอนทั่วไป ครูประถมศึกษาในโครงการศรุธายาทมีสมรรถภาพการสอนทั่วไปเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีสมรรถภาพการวัดและประเมินผลสูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ การเตรียมการสอน และการจัดการเรียนการสอนตามลำดับ
- 2) กิจการนักเรียน ครูประถมศึกษาในโครงการศรุธายาทมีสมรรถภาพด้านกิจการนักเรียนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีสมรรถภาพในการให้บริการด้านกิจกรรมสูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาเป็นบริการด้านสุขภาพอนามัย
- 3) การแนะแนว ครูประถมศึกษาในโครงการศรุธายาทมีสมรรถภาพด้านการแนะแนวเฉลี่ยรวม อยู่ในระดับสูง โดยมีสมรรถภาพในการเก็บและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนสูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาเป็น การให้บริการแนะแนว
- 4) การพัฒนา ครูประถมศึกษาในโครงการศรุธายาทมีสมรรถภาพด้านการพัฒนาเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง โดยมีสมรรถภาพในการอุทิศตนช่วยงานของ โรงเรียนและชุมชนสูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นและการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้นักศึกษาแก่ชุมชน

2.3 ด้านคุณลักษณะ

ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทมีสมรรถภาพการปฏิบัติงานด้านคุณลักษณะเฉลี่ย รวมทั้งหมดอยู่ในระดับสูง โดยมีสมรรถภาพในการเป็นผู้นำสูงกว่าด้านอื่น ๆ รองลงมาเป็นการมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและต่อการปฏิบัติงานครูในระดับประถมศึกษา รองลงมาได้แก่ การมีค่านิยมในการทำงานและดำรงชีวิต

ตอนที่ 3 อุปสรรคและแนวทางแก้ไขในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาท

3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทพบอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านความรู้ความเข้าใจ พอสรุปได้ดังนี้

1) เนื้อหาวิชาที่สอน ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทขาดแหล่งวิทยาการในการค้นคว้ามากที่สุด รองลงมาได้แก่ เนื้อหาวิชาที่สอนไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และไม่มีความถนัดในเนื้อหาวิชาที่สอน

แนวทางแก้ไขในการขาดแหล่งวิทยาการในการค้นคว้า ได้แก่ หาข้อมูลจากชุมชน จัดหาแหล่งค้นคว้าให้มากขึ้น ของงบประมาณสนับสนุนด้านห้องสมุด ถ่ายสำเนาเอกสารที่ต้องการให้ผู้เรียน ได้ศึกษาและจัดซื้อหนังสือมาค้นคว้าด้วยตนเอง ตลอดจนค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการในชุมชนอื่น ๆ ส่วนเนื้อหาวิชาที่สอนไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ได้เสนอให้ปรับเนื้อหาให้เข้ากับสภาพท้องถิ่นและผู้เรียน ตัดทอนเนื้อหาที่ผู้เรียนนำไปใช้ไม่ได้ ออกสำหรับอุปสรรคที่ไม่มี ความถนัดในเนื้อหาวิชาที่สอน ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทได้เสนอแนวทางแก้ไขให้ศึกษาจากคู่มือครูหรือหนังสือ ขอคำปรึกษาจากเพื่อนครู ให้บรรจครูที่มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น ดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษา เป็นต้น ใช้วิธีการสอนเวียนตามความถนัดของครู เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน และส่งครูเข้าอบรมในเนื้อหาวิชานั้น ๆ

2) การพัฒนาหลักสูตร ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทขาดแหล่งค้นคว้าทางวิทยาการมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ไม่มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร และขาดเอกสารหลักสูตร

สำหรับแนวทางแก้ไขในการขาดแหล่งค้นคว้าทางวิชาการคือ ค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด พยายามติดตามข่าวสารตลอดเวลา ส่วนอุปสรรคที่ไม่มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร ให้แก้ไขโดยการจัดอบรมครูเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ศึกษาจากหนังสือและเอกสารหลักสูตร ศึกษาหลักสูตรให้ดีกว่าก่อนนำไปใช้ ครูร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น สอบถามจากผู้รู้ ผู้ที่ผ่านการอบรม ตลอดจนขอคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์ กรณีที่ขาดเอกสารหลักสูตร ควรขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สอบถามจากผู้ผ่านการอบรมและผู้รู้ จัดซื้อด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัว ขอคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์ ขอเยี่ยมจากสำนักงานกลุ่มโรงเรียน และเสนอให้ สปช. จัดทำเอกสารหลักสูตรให้พอเพียงกับจำนวนโรงเรียนทั่วประเทศ

3) การสอนโดยเน้นทักษะกระบวนการ ครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทอุปสรรคมากที่สุดในเรื่องผู้เรียน ไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการทางทักษะกระบวนการ รองลงมาคือ ขาดแหล่งวิชาการในการศึกษาค้นคว้าและขาดความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อนำไปสู่ทักษะกระบวนการ

แนวทางแก้ไขที่ได้รับการเสนอแนะจากครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาท เรื่องของผู้เรียน ไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการทางทักษะกระบวนการ คือ ให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการต่าง ๆ กระตุ้นผู้เรียนและยกตัวอย่าง เตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนก่อนสอน เลือกสอนเพียงบางเนื้อหาเท่านั้น ใช้ทักษะกระบวนการทุกระดับชั้นเพื่อเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียน ดำเนินการสอนแบบค่อยเป็นค่อยไป ดำเนินการสอนเฉพาะระดับชั้น ป.4-ป.6 ดัดทอนกระบวนการบางขั้นออกไปบ้างและคละกลุ่มเด็กที่มีความพร้อมและไม่มีความพร้อม ส่วนกรณีขาดแหล่งวิชาการในการศึกษาค้นคว้า ควรจัดหาแหล่งค้นคว้า เช่น ผู้รู้ในท้องถิ่น ศูนย์วิชาการและห้องสมุด เป็นต้น ทำแบบสรุปเพื่อการค้นคว้าเป็นเรื่อง ๆ และติดต่อขอเอกสารจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และกรณีที่ขาดความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อนำไปสู่ทักษะกระบวนการนั้น มีข้อเสนอให้เข้ารับการอบรม ศึกษาค้นคว้าจากหลักสูตรหรือเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนขอคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์และผู้รู้

4) การผลิตสื่อการเรียนการสอน ครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทขาดงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน และไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ตามลำดับ

ทั้งนี้ผู้เสนอแนวทางแก้ไขในเรื่องการขาดงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอน คือ ใช้งบประมาณส่วนตัว ของงบประมาณจากส่วนกลาง นำวัสดุท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อ ขอบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ ผลิตสื่อจากวัสดุที่เหลือใช้และนำรายได้จากการจัดงานโรงเรียนมาผลิตสื่อ สำหรับอุปสรรคที่ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน เสนอให้นำวัสดุท้องถิ่นมาใช้มากที่สุด ใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวซื้อวัสดุอุปกรณ์ และขอบริจาคจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือภาคเอกชน ส่วนเรื่อง ไม่มีเวลาในการผลิตสื่อการเรียนการสอนนั้น ได้เสนอให้ผู้บริหารโรงเรียนลดงานพิเศษของโรงเรียนลง จัดครูเพิ่มขึ้นเพื่อลดภาระงานสอนของครู ใช้เวลาว่างช่วงกลางวันหยุด และปิดภาคเรียนผลิตสื่อการเรียนการสอน ขอให้ศูนย์วิชาการกลุ่มผลิตสื่อ ผลิตสื่อการสอนเท่าที่จำเป็น โดยใช้สอนได้หลายวิชา ใช้สื่อสำเร็จรูปบางโอกาส และร่วมมือกับคณะครูในกลุ่มโรงเรียนผลิตสื่อการเรียนการสอน

5) นวัตกรรมการเรียนการสอน ครูประถมศึกษาในโครงการศรุตายาชาตอุปกรณที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ มากที่สุด รองลงมาคือ ขาดแคลนงบประมาณ และไม่มีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้านวัตกรรมใหม่ ๆ

แนวทางแก้ไขที่ครูประถมศึกษาในโครงการศรุตายาชาตได้เสนอไว้ สำหรับอุปสรรคขาดอุปกรณที่จำเป็นในการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ คือ ให้ สปช.และหน่วยงานทางการศึกษาลงทุนด้านอุปกรณที่จำเป็น และศูนย์วิชาการกลุ่มจัดทำขึ้นให้ครูผู้สอนยืมไปใช้ กรณีที่ขาดแคลนงบประมาณ มีแนวทางแก้ไข คือ ใช้งบประมาณส่วนตัว ของงบประมาณจากกลุ่มโรงเรียน และขอบริจาคจากภาคเอกชน สำหรับแนวทางแก้ไขที่ไม่มีเวลาที่จะศึกษาค้นคว้านวัตกรรมใหม่ ๆ คือ ลดจำนวนผู้เรียน ในความรับผิดชอบลงและศึกษาค้นคว้าในวันหยุดหรือเวลาว่าง

3.2 ด้านเทคนิควิธี ครูประถมศึกษาในโครงการศรุตายาชาตพบอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านเทคนิควิธี พอสรุปได้ดังนี้

1) การสอน ครูประถมศึกษาในโครงการศรุตายาชาตพบอุปสรรคเรื่องผู้เรียนขาดวัสดุอุปกรณ์การเรียนมากที่สุด รองลงมา คือ ขาดสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น และไม่มีเวลาสอนในชั้นเต็มๆ เนื่องจากครูไม่ครบชั้น

แนวทางแก้ไขที่ผู้เรียนขาดวัสดุอุปกรณ์การเรียน ได้แก่ นำสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมาประยุกต์ใช้แทนวัสดุอุปกรณ์การเรียน ขอรับบริจาค ให้ผู้เรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกันเป็นกลุ่ม ของบประมาณจาก สปช. และโรงเรียนจัดหาให้ผู้เรียนยืมเรียน อุปกรณ์ที่ขาดสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น ควรหางบประมาณในการผลิตสื่อ คณะครูช่วยกันจัดทำ และขอความร่วมมือจากหน่วยราชการ เช่น สำนักงานกลุ่มโรงเรียน ศูนย์วิชาการกลุ่ม และโรงเรียนในกลุ่ม เป็นต้น กรณีที่ไม่มีเวลาสอน ในชั้นเต็มทีเนื่องจากครูไม่ครบชั้น ได้เสนอแนวทางแก้ไขให้ใช้วิธีการสอนเวียน จัดครูให้ครบชั้น ใช้บัตรงาน รวมชั้นเรียน และใช้สื่อการเรียนการสอนช่วยในบางครั้ง

2) การจัดบริการอาหารกลางวัน ครูประถมศึกษาในโครงการศรุตายาหขาดแคลนงบประมาณในการจัดบริการอาหารกลางวันมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากร และการขาดแคลนอาคารสถานที่

แนวทางแก้ไขที่ครูประถมศึกษาในโครงการศรุตายาหได้เสนอไว้ในการขาดแคลนงบประมาณ ได้แก่ ให้ผู้เรียนนำวัตถุดิบจากที่บ้านมาประกอบอาหารร่วมกันที่โรงเรียน หางบประมาณเพิ่มโดยการปลูกผัก และเลี้ยงไก่ ของบประมาณเพิ่มเติมจาก สปช. ขอบริจาคจากภาคเอกชนและชุมชน กรณีขาดแคลนบุคลากร ทางโรงเรียนควรจัดหาบุคลากรที่ทำหน้าที่ควบคุมการบริการอาหารกลางวันโดยเฉพาะ หรืออาจให้ผู้เรียนช่วยบ้างเพื่อเป็นการฝึกปฏิบัติ สำหรับการขาดแคลนอาคารสถานที่ มีแนวทางแก้ไขโดยของบประมาณจาก สปช. ภาคเอกชนและชุมชน สนับสนุนเรื่องอาคารสถานที่ และใช้สถานที่ที่เหมาะสมอื่น ๆ แทนชั่วคราว

3) การเตรียมการสอน ครูประถมศึกษาในโครงการศรุตายาหขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นมากที่สุด รองลงมา คือ ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน และขาดแคลนเอกสารหลักสูตร

ทั้งนี้แนวทางแก้ไขที่มีผู้เสนอไว้ในการขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น คือ ใช้สื่อที่มีอยู่ให้มีประโยชน์มากที่สุด ใช้สื่อการเรียนการสอนในท้องถิ่นที่พอจะหาได้ ผลิตสื่อการเรียนการสอนเท่าที่จะผลิตได้ ให้นักเรียนที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำขึ้น หากต้องการใช้ก็ให้ขอยืมจากสำนักงานกลุ่มโรงเรียน และขอรับบริจาค สำหรับอุปกรณ์ที่ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน ควรแก้ไขโดยจัดทำแผนการสอนไว้ล่วงหน้าในช่วงปิดเทอม วันหยุดหรือหลังเลิกเรียน

จัดครูให้ครบชั้นและให้ผู้บริหารลดภาระงานพิเศษครูผู้สอนลงบ้าง กรณีที่ขาดแคลน เอกสารหลักสูตร ควรขอความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์จัดซื้อจัดหา ตลอดจนค้นคว้าด้วยตนเองจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียน

4) การวัดและประเมินผล ครูประถมศึกษาในโครงการคุรุทายาทพบอุปสรรค กรณีไม่มีเวลาเพียงพอที่จะวัดและประเมินผลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ไม่ได้รับคำปรึกษาแนะนำจากผู้เกี่ยวข้องและไม่มีความรู้ในเรื่องการวัดและประเมินผล ตลอดจนการขาดแคลนงบประมาณและขาดแหล่งวิทยากรในการค้นคว้า

แนวทางแก้ไขที่มีผู้เสนอไว้ ในกรณีที่ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะวัดและประเมินผล คือ ควรมีแผนการสอนที่สนองต่อการประเมินจุดประสงค์ ลดงานในความรับผิดชอบของผู้สอนลง และใช้เวลาว่างในการวัดและประเมินผล กรณีที่ไม่ได้รับคำปรึกษาแนะนำจากผู้เกี่ยวข้องได้เสนอให้ค้นคว้าด้วยตนเอง ปรึกษาผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ ในส่วนของการขาดแคลนงบประมาณ มีแนวทางแก้ไขให้ของงบประมาณจาก สปช. ให้มากกว่าเดิม และใช้วิธีการสัมภาระ วัดและประเมินผลแทนวิธีการอื่น สำหรับการขาดแหล่งวิทยากรในการศึกษาค้นคว้า สามารถแก้ไขโดยขอคำปรึกษาแนะนำจากผู้รู้ตลอดจนหาเวลาว่าง ไปอบรมและศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ๆ

5) การปฏิบัติหน้าที่อื่นนอกเหนือจากงานสอน ครูประถมศึกษาในโครงการคุรุทายาทพบอุปสรรคมากที่สุด เรื่องการได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานอื่นมากเกินไป รองลงมาได้แก่ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมายและไม่ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ

สำหรับแนวทางแก้ไข เรื่อง ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานอื่นมากเกินไป คือ ควรเพิ่มจำนวนครูให้เหมาะสมกับปริมาณงานและจำนวนผู้เรียน ทำงานช่วงหลังเลิกเรียนและกลางคืน ปรึกษาผู้บริหารโรงเรียน และแบ่งงานหรือกระจายงานให้เพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ กรณีไม่มีความรู้ความเข้าใจในงานที่ได้รับมอบหมาย มีแนวทางแก้ไขให้ครูเข้ารับการอบรม ขอคำแนะนำจากผู้บริหารและคณะครู รวมถึงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ส่วนเรื่องไม่ได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์อย่างเพียงพอ ครูประถมศึกษาในโครงการคุรุทายาทได้เสนอให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น ขอรับบริจาคจากหน่วยงานต่าง ๆ จัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ด้วยทุนทรัพย์ส่วนตัว และปรับปรุงใช้ของเดิมที่มีอยู่แล้ว

3.3 ด้านคุณลักษณะ ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทพบอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ด้านคุณลักษณะ พอสรุปได้ดังนี้

1) การปรับตัวในโรงเรียนและชุมชน ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทพบอุปสรรคมากที่สุด ในเรื่องที่ไม่สามารถสื่อความหมายกับชุมชนที่ใช้ภาษาถิ่นได้ รองลงมาได้แก่ โรงเรียนที่สอนมีสภาพทรุดโทรมมากเกินไป และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของชุมชนไม่ได้ ตลอดจนไม่มีเวลาไปสัมพันธ์ชุมชน

แนวทางแก้ไขที่มีผู้เสนอมาในเรื่องที่ไม่สามารถสื่อความหมายกับชุมชนที่ใช้ภาษาถิ่นได้ คือ ให้ผู้เรียนเป็นสื่อกลาง เรียนรู้ภาษาถิ่นไปพร้อม ๆ กับสอนภาษากลางให้ชุมชน รณรงค์การใช้ภาษากลางในโรงเรียนและฝึกให้ชุมชนและผู้เรียนพูดภาษากลางให้มากขึ้น สำหรับกรณีโรงเรียนที่สอนมีสภาพทรุดโทรมมากเกินไป มีแนวทางแก้ไขให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอและโรงเรียน ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และ สปช. ควรสรรหาอัตราโรงเรียนระดับปานกลางให้ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาท กรณีปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของชุมชนไม่ได้ ก็ให้ขอคำแนะนำจากครูรุ่นพี่และผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงการไปเยี่ยมบ้านผู้เรียนเพื่อพบปะพูดคุยทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง

2) การดำรงชีวิต ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทพบอุปสรรคมากที่สุดในกรณีบ้านพักครูมีไม่เพียงพอ รองลงมาได้แก่ ขาดขวัญกำลังใจ ตลอดจนขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

ครูประถมศึกษาในโครงการศุภทายาทได้เสนอแนวทางแก้ไข เรื่องบ้านพักครูมีไม่เพียงพอไว้ว่า ให้อยู่ร่วมกับเพื่อนครูคนอื่น ๆ ของงบประมาณสร้างบ้านพักครู อาศัยบ้านพักครูโรงเรียนใกล้เคียง เข้าบ้านอยู่ สร้างบ้านพักเอง และขอคำปรึกษาแนะนำจากผู้บริหารโรงเรียน สำหรับเรื่องขวัญและกำลังใจ เสนอให้ผู้บริหารโรงเรียนให้ความสนใจโดยออกเยี่ยมเยียนครูบ้าง หรือขอย้ายไปสอนโรงเรียนใหม่ และกรณีที่ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เสนอให้ใช้วิธีการปรับตัว ตลอดจนให้หน่วยงานต้นสังกัดจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในชีวิตประจำวันสำหรับครู

3) มนุษย์สัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาทขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงานทางด้านความคิดมากที่สุด รองลงมาได้แก่ มีความมั่นใจในตนเองสูงมากเกินไป และขาดการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงาน

สำหรับแนวทางแก้ไขที่ครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาทเสนอไว้ในเรื่องการขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงาน ในด้านความคิด ได้แก่ มีข้อตกลงก่อนที่จะทำงานร่วมกัน โดยยึดหลักประชาธิปไตย และนำเรื่องเข้าที่ประชุมหาข้อสรุปแทนการถกเถียง กรณีที่มีความมั่นใจในใจตนเองสูงเกินไป ให้แก้ไขโดยยอมรับฟังความเห็นของผู้อื่น คำนึงถึงผลได้ผลเสียของงานก่อนเสมอ รวมถึงการคำแนะนำจากเพื่อนร่วมงานและการแบ่งปันความมั่นใจให้กับเพื่อนร่วมงาน ส่วนการขาดการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงาน ควรใช้วิธีการทำงานจนมีผลงานเป็นที่ยอมรับ ตลอดจนรับผิดชอบต่อหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด

3.4 ด้านอื่น ๆ ครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาทพบอุปสรรคมากที่สุด กรณีผู้เรียนในแต่ละชั้นมีมากเกินไป และมีความแตกต่างระหว่างบุคคลมาก ตลอดจนบุคคลและหน่วยงานมีความคาดหวังครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาทมากเกินไป

แนวทางแก้ไขที่มีผู้เสนอ คือ ครูควรซ่อมเสริมเด็กที่เรียนอ่อนและพยายามเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนให้ดีขึ้น รวมถึงใช้ระบบกลุ่มเข้าช่วยในชั้นเรียนที่มีจำนวนผู้เรียนมาก

ตอนที่ 4 ความสำเร็จที่น่าพอใจในการปฏิบัติงานครูประถมศึกษา

1) ด้านความรู้ความเข้าใจ ครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาทสามารถปรับเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับท้องถิ่นและนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติได้ ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี คิดเลขเป็น พูดและอ่านภาษาไทยได้ คัดลายมือได้สวยงาม ใช้ทักษะกระบวนการได้ดีมาก นำทฤษฎีที่เรียนในชั้นไปปฏิบัติจริงได้ในชีวิตประจำวันและกล้าแสดงออก นอกจากนี้ในส่วนของสื่อการเรียนการสอน ครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาทสามารถนำวัสดุท้องถิ่นใกล้ตัวมาปรับใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ดี ผลิตสื่อการเรียนการสอนออกเผยแพร่ในระดับกลุ่มและสร้างสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ประโยชน์คุ้มค่าทุกชั้น ทั้งนี้ยังได้รับความไว้วางใจให้ปฏิบัติหน้าที่ครูวิชาการกลุ่มโรงเรียน

ได้ร่วมงานวิจัยกับกรมฝึกหัดครู เป็นผู้ปลูกฝังศิลปะให้แก่ผู้เรียนชาวเขา และนำงานธุรการไปปรับใช้ในการสอนและชีวิตประจำวันได้

2) ด้านเทคนิควิธี ครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทได้รับความสำเร็จที่น่าพอใจทางวิชาการ คือ สามารถทำให้ผู้เรียนสนใจการเรียนการสอนได้ตั้งแต่เริ่มสอนจนจบบทเรียน ไม่ได้ใช้สื่อการเรียนการสอนแต่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี สามารถทำการสอน 3 ระดับชั้นเพียงคนเดียว ได้รับความไว้วางใจให้ทำหน้าที่ตรวจบันทึกการสอนของครูท่านอื่นในโรงเรียน เขตวิทยากรมาร่วมสอนในชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น เป็นผู้นำในการวัดและประเมินผลในระดับอนุบาล รวมถึงผู้เรียนที่สอนได้รับรางวัลในการประกวดทางวิชาการ ตัวผู้สอนเองได้รับคัดเลือกให้เป็นครูดีเด่น และทำหน้าที่บรรณารักษ์เสนอห้องสมุดเข้าประกวดจนได้รับรางวัล ในส่วนของบริการอาหารกลางวัน ได้แก่ เป็นผู้นำในการหาทุนสร้างอาคารสถานที่ เป็นผู้นำในการบริการอาหารกลางวันและอาหารเสริมสำหรับชั้นอนุบาล จัดโครงการอาหารกลางวันแบบครบวงจร และได้รับรางวัลในการจัดบริการอาหารกลางวัน สำหรับกิจกรรมนั้น ครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทเป็นผู้นำในเรื่องกีฬา และเข้าแข่งขันชนะเลิศระดับอำเภอ เป็นนักดนตรีนำวงเข้าร่วมงานของกลุ่มโรงเรียนและชุมชน นอกจากนี้ครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทยังสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการอบรมระหว่างศึกษามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ดี

3) ด้านคุณลักษณะ ครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทมีความสำเร็จที่น่าพอใจในเรื่องของการปฏิบัติตน คือ เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน ได้รับคัดเลือกเป็นข้าราชการตัวอย่างของกลุ่มโรงเรียน และสามารถแก้ภาพพจน์ของครูที่ย้ายไปแล้วให้ดีขึ้น สำหรับงานวิชาการ ได้แก่ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี และได้รับความไว้วางใจให้ทำงานหน้าที่ครูวิชาการกลุ่มแทนครูเก่าที่ย้ายไป ตลอดจนสามารถกระตุ้นเพื่อนร่วมงานให้ทำงานได้ดีขึ้น นอกจากนี้ครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทมีความพึงพอใจในความอดทนของตนเองและภูมิใจในหน้าที่ที่ได้รับ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิเคราะห์ที่สมรรถภาพการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาในโครงการครูทนายท ปรากฏว่า

1.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ โดยส่วนรวมแล้วครูประถมศึกษาในโครงการครูทนายทที่มีสมรรถภาพการปฏิบัติงานด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยาลัยครูสงขลา (2532) ที่ได้ประเมินโครงการครูทนายทของสทวิทยาลัยทักษิณ ได้ผลออกมาเช่นเดียวกันคือ โครงการครูทนายทสามารถคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการสูงเข้าไปศึกษาวิชาชีพครู นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สปช. (2533) และ ประไพศรี ตยานันท์ (2533) ที่ได้ผลการวิจัยเหมือนกันว่า นิเทศหรือผลิตนักศึกษาที่ผ่านโครงการครูทนายทมีความรู้และความสามารถทางวิชาการสูง ซึ่งเท่ากับได้สนองวัตถุประสงค์ของโครงการครูทนายท ที่ต้องการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้เข้ามาเป็นครู ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะว่าก่อนที่จะได้รับการคัดเลือกให้เข้าศึกษาในโครงการนั้น จะต้อง เป็นผู้ที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง คือ มีคะแนนเฉลี่ย 3.00 ขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 4 หรืออยู่ในตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 90 ขึ้นไปของกลุ่ม (สปช., 2531, หน้า 105) และขณะที่ศึกษาอยู่ก็ได้ศึกษาตามหลักสูตรของสถาบันผลิตครูและได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากครูบาอาจารย์เป็นอย่างดี ตลอดจนได้เข้ารับการอบรมประสบการณ์วิชาชีพครูเสริมสมรรถภาพด้านความรู้เพิ่มเติมตามเงื่อนไขของโครงการ ได้แก่ ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะนำไปใช้สอนโดยตรง ความรู้ทางวิชาชีพครูที่ใช้เป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและความรู้อื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานหรือพัฒนางาน ในหน้าที่ครูทุกภาคฤดูร้อนอย่างต่อเนื่องจนจบการศึกษา (สปช., 2531, บทนำ) แต่เมื่อพิจารณาจากผลการประเมินสมรรถภาพในแต่ละรายการแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าครูประถมศึกษาในโครงการครูทนายทมีความรู้ทางเนื้อหาวิชาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับคำกล่าวของ กาญจนา คุณานุรักษ์ (2527, หน้า 171) ที่กล่าวไว้ว่า ครูที่มีสมรรถภาพด้านความรู้ต้องมีความรู้ดีแตกฉานทั้ง ในและนอกตำรา แม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน กระตือรือร้นตื่นตัวก้าวทันโลก และเหตุการณ์ปัจจุบันตลอดเวลา และนำความรู้มาปรับใช้กับการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังขัดแย้งกับคำกล่าวของ จีน อี ฮอลล์ (Gene E.Hall, 1976) และฮิวเวิร์ด แอล โจนส์

(Haward L.Jones, 1972) (อ้างใน ชุตินา ลวสุตนันท์, 2524, หน้า 28) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ครูควรมีสমรรถภาพด้านปัญญา (Cognitive Competencies) คือ มีความรู้ เชี่ยวชาญ ปัญญา แม่นยำในเนื้อหา วิธีสอน การวิเคราะห์ โปรแกรมและหลักสูตร

1.2 ด้านเทคนิควิธี โดยส่วนรวมแล้วครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทมีสมรรถภาพการปฏิบัติงานด้านเทคนิควิธี อยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการครูทายาทที่ต้องการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาเป็นครู (สปช., 2531, หน้า 104) ซึ่งเป็นไปได้ว่าหลักสูตรของสถาบันผลิตครูได้กำหนดให้มีภาคปฏิบัติการสอน โดยมีครูอาจารย์กำกับดูแลให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด และขณะที่ครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทกำลังศึกษาอยู่ก็เป็นผู้ที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว นอกจากนี้ยังได้เข้ารับการอบรมประสบการณ์วิชาชีพครู เสริมสมรรถภาพด้านเทคนิควิธี ซึ่งเป็นการเสริมสมรรถภาพให้ได้นำความรู้ หลักการวิธีการที่ได้เรียนไปปฏิบัติงานในหน้าที่ครูอย่างมีทักษะความชำนาญ ทั้งด้านงานสอน งานกิจการนักเรียน งานธุรการ เป็นต้น ทักษะที่จัดไว้ในหลักสูตรการอบรม ได้แก่ ทักษะการสอนอ่านและเขียน ทักษะการเลือก ผลิต และใช้สื่อการเรียนการสอน และทักษะการวัดและประเมินผล (สปช., 2531, บทนำ) ซึ่งครูที่มีสมรรถภาพนั้นหลังจากจบการศึกษาแล้วต้องสามารถปฏิบัติการสอนได้จริง ๆ (ชมพันธ์ุ กฤษร ๗ อยุธยา, 2522, หน้า 14) มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ดีและเหมาะสม รู้จักนำเทคนิคการสอนใหม่ ๆ มาใช้ในชั้นเรียน สามารถนำทฤษฎีมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพที่แท้จริงในชีวิตประจำวัน (กาญจนา คุณานุรักษ์, 2527, หน้า 173) รู้จักนำหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนหลักการทำบรรยากาศให้เหมาะสมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ และหลักการวางแผนการสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วนมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมร่วมหลักสูตร (สาโรช บัวศรี อ้างใน ชัยสิทธิ์ ชัยชนะ สุวัฒน์, 2529, หน้า 25) โดยครูประถมศึกษาในโครงการครูทายาทมีผลการประเมินสมรรถภาพในการเข้าร่วมกิจกรรม กีฬา และนันทนาการอยู่ในระดับสูงที่สุด นอกจากนั้นครูที่มีสมรรถภาพยังต้องมีสมรรถภาพด้านการปฏิบัติ (Performance Competencies) อันได้แก่ การจัดสื่อการเรียน การสอน การตั้งคำถาม และสมรรถภาพด้านผลการสอน (Consequence or Product

Competencies) ซึ่งเป็นสมรรถภาพที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน (Gene E.Hall, 1976 และ Haward L.Jone, 1972 อ้างใน ชูติมา ลวสุตานันท์, 2524, หน้า 28) รวมถึงการประเมินผลที่ถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบอันสำคัญยิ่งประการหนึ่งของครู เพื่อที่จะทราบความเจริญก้าวหน้าของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านเจตคติ (Affective Domain) และด้านการปฏิบัติ (Psychomotor Domain) ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนในการตรวจผลงานของผู้เรียนด้วยตนเองและการเก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้เรียนของครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาท ที่มีผลการประเมินสมรรถภาพอยู่ในระดับสูงที่สุด

1.3 ด้านคุณลักษณะ โดยส่วนรวมแล้วครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาทที่มีสมรรถภาพการปฏิบัติงานด้านคุณลักษณะ อยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะในเรื่องของความเป็นผู้นำและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพรูและต่อการปฏิบัติงานครูในระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สปช. (2533) ที่ได้ทำการประเมิน โครงการครุทายาทของทุกสถาบันที่ดำเนินการ โครงการนี้ และงานวิจัยของ ประไพศรี ตยานันท์ (2533) ที่ได้ประเมินโครงการครุทายาทของวิทยาลัยครู ได้ผลเช่นเดียวกัน คือ ครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาทมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพรู ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของ โครงการครุทายาทที่ต้องการบุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครูเข้ามาเป็นครู (สปช., 2531, หน้า 104) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขณะที่กำลังศึกษาอยู่ครูอาจารย์ที่ทำการสอนในสถาบันผลิตครูได้กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ครูประถมศึกษาในโครงการครุทายาท ตลอดจนได้รับการอบรมประสบการณ์วิชาชีพรู เสริมสมรรถภาพด้านคุณลักษณะทุกภาคฤดูร้อนอย่างต่อเนื่องจนจบการศึกษา เกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาตนเองให้ตั้งมั่นในคุณธรรม จริยธรรม มีความรัก ความศรัทธา ในอาชีพครู มีความตระหนักในคุณค่าของการดำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ และให้มีจิตสำนึกในการพัฒนาสังคมหรือชุมชน (สปช., 2531, บทนำ) ซึ่งจะเห็นได้จากการประเมินสมรรถภาพด้านยึดมั่นในศีลธรรม คุณธรรม และปฏิบัติตามระเบียบประเพณีครู ที่ได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับสูงที่สุด ทั้งนี้ครูที่มีคุณลักษณะที่ดี ต้องมีความเป็นครู คือ มีความรัก ความเมตตาปรานีต่อผู้เรียน รักอาชีพครู ใฝ่รู้ มีโลกทัศน์กว้าง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีวุฒิภาวะ มีความยุติธรรม ดำรงชีวิตเรียบง่าย กระทำตนเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนและผู้เรียน

ช่วยเหลือชุมชน มีความเสียสละ (สุภัตรา มาศดิตถ์, 2532, หน้า 4) ตลอดจนมีคุณลักษณะของครูที่ดีที่ครูสภาสรรหา ได้แก่ มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่และอุดมการณ์แห่งวิชาชีพ มีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ สามารถร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานอื่นได้ ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน (ยนต์ ชุ่มจิต, 2531, หน้า 137-138) โดยจะเห็นได้จากการที่ครูประถมศึกษาในโครงการคุรุทายาทได้รับการประเมินสมรรถภาพในระดับสูงที่สุด ด้านการมีวามจาสุภาพเรียบร้อยต่อทุกคน และสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้

2. จากผลการวิเคราะห์อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ในการปฏิบัติงานของครูประถมศึกษาในโครงการคุรุทายาท ปรากฏว่า

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ

1) เนื้อหาวิชาที่สอน ครูประถมศึกษาในโครงการคุรุทายาทพบอุปสรรค

ขาดแหล่งวิทยาการในการศึกษาค้นคว้ามากที่สุด สอดคล้องกับอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของข้าราชการครูคุรุทายาทและเพชรในตม (สำนักงาน กค., 2536, หน้า 8) ที่ขาดแคลนเอกสารคู่มือ และแบบเรียน ซึ่งอาจเนื่องมาจากโรงเรียนที่ปฏิบัติการสอนอยู่นั้นตั้งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวกเท่าที่ควร และแหล่งวิทยาการส่วนใหญ่ก็มักจะตั้งอยู่ในตัวอำเภอหรือในตัวเมือง นอกจากนี้โรงเรียนประถมศึกษาที่ครูประถมศึกษาในโครงการคุรุทายาททำการสอนอยู่ก็เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ยังได้รับงบประมาณสนับสนุนน้อย รongลงมา ได้แก่ อุปสรรคเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน อาจเป็นเพราะผู้เรียนเป็นชาวเขาหรือมีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกับผู้เรียนทั่วไป จึงมีความต้องการและมีปัญหาแตกต่างกันออกไป จึงควรพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยทำเป็นขั้นตอน คือ วิเคราะห์สถานการณ์ ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการและทรัพยากร ลำดับต่อมา คือ กำหนดแผนการสอน อันเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากและถือเป็นหัวใจของการทำงาน ซึ่งเป็นขั้นที่ตอบคำถามได้ว่า สอนใคร สอนทำไม สอนอะไร สอนอย่างไร มีแหล่งวิทยาการใดบ้าง และจะประเมินอย่างไร จากนั้นก็เป็นขั้นสอนและการจัดปัจจัย ตลอดจนสภาพต่าง ๆ เช่น การบริการด้านวัสดุอุปกรณ์ เอกสารหลักสูตรและแหล่งวิทยาการ ฯลฯ หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจะสามารถนำไปใช้ได้มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยเหล่านี้ด้วยเช่นกัน (อำนาจ จันทร์แป้น, 2532, หน้า 7-10) ส่วนอุปสรรคที่ไม่มี

ความถนัดในเนื้อหาวิชาที่สอน ซึ่งจะสอดคล้องกับอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ครูทนายและเพชรในตม ที่ขาดความถนัดในการสอนบางวิชา (สำนักงาน กค., 2536, หน้า 8) อาจเกิดขึ้นเนื่องจากครูประถมศึกษาในโครงการครูทนายแต่เดิมมีเพียง 2 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาประถมศึกษา และการปฐมวัย เท่านั้น การบรรจุให้ทำการสอนในสาขาวิชาที่ได้เรียนมาจึงกระทำได้ยาก เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีข้อจำกัดแตกต่างกัน แนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้ คือ กำหนดให้ผู้เข้าศึกษาในโครงการครูทนาย เลือกเรียนทั้ง 2 สาขาวิชา โดยให้สาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งเป็นวิชาเอกและวิชาโท เมื่อจบการศึกษาไปปฏิบัติการสอนแล้ว ก็สามารถทำการสอนได้ทั้ง 2 สาขาวิชา

2) การพัฒนาหลักสูตร ครูประถมศึกษาในโครงการครูทนายพบอุปสรรคขาดแหล่งค้นคว้าทางวิทยากรมากที่สุด เช่นเดียวกับกับในส่วนของเนื้อหาวิชาที่สอน ซึ่งอาจเนื่องมาจากสาเหตุเดียวกัน ร่องลงมาเป็นอุปสรรค ไม่มีความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรตรงกับอุปสรรคของข้าราชการครูครูทนายและเพชรในตม (สำนักงาน กค., 2536, หน้า 10) ที่ไม่เข้าใจหลักสูตรและสาระสำคัญของหลักสูตร จึงควรรหาความรู้ที่จะพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เช่นเดียวกับส่วนของเนื้อหาวิชา และอุปสรรคที่ขาดเอกสารหลักสูตร อาจเป็นเพราะระบบการแจกจ่ายเอกสารหลักสูตรของหน่วยงานต้นสังกัดยังไม่รัดกุมพอ เอกสารหลักสูตรส่วนใหญ่จึงตกค้างอยู่ที่ต้นสังกัดเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับครูผู้ใช้หลักสูตร ทั้งนี้ อานาจ จันทรไพบ (2532, หน้า 10) ได้กล่าวไว้ว่า เอกสารหลักสูตรและแหล่งวิทยากรมีความสำคัญมากในการที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

3) การสอนโดยเน้นทักษะกระบวนการ ครูประถมศึกษาในโครงการครูทนายพบอุปสรรคในเรื่องผู้เรียน ไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการทางทักษะกระบวนการมากที่สุด ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการสื่อความหมายทางด้านภาษาระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน ตลอดจนผู้เรียนมีทักษะในการอ่านภาษาไทยน้อย ครูจึงควรรู้ภูมิปัญญาของผู้เรียน เพื่อปรับวิธีสอนของตนให้เหมาะสมกับผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ อ่างใน เฉลียว บุรีภักดี, 2520, หน้า 99)